

Wyniki ogólnouczelnianej studenckiej ankiety oceny praktyk

– Raport za rok akademicki 2015/2016 –

Autorzy raportu:

Marek Fudała

Joanna Gajowniczek

Dariusz Tomczak

Nadzór merytoryczny:

prof. dr hab. n. med. Marcin Wojnar

Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia

Biuro Jakości i Innowacyjności Kształcenia

Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa, grudzień 2016 r.

Spis treści

1	 CELE, ZAŁOŻENIA I OPIS ANKIETY	4
2	 OMÓWIENIE WYNIKÓW ANKIETY	5
2.1.	Ogólna ocena praktyk	6
2.2.	Miejsce odbywania praktyk	7
2.3.	Program i efekty kształcenia	8
2.4.	Opiekun praktyk	9
3	 ANALIZA WYPOWIEDZI OPISOWYCH STUDENTÓW	10
3.1.	Mocne strony praktyk.....	10
3.2.	Słabe strony praktyk.....	12
4	 NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA.....	17

1 | Cele, założenia i opis ankiety

Niniejszy raport przedstawia wyniki **trzeciej edycji** ogólnouczelnianej, studenckiej ankiety oceny praktyk, zwanej dalej ankietą.

Ankieta została **wprowadzona w roku akademickim 2013/2014**, na wniosek studentów, jako uzupełnienie studenckiej ankiety oceny zajęć i nauczycieli. Opracowana przez Uczelniany Zespół ds. Ankiety Studenckiej w projekcie „Q: Kultura Jakości Uczelni”, pozwala na ocenę specyficznego typu zajęć, jakim są praktyki zawodowe realizowane w ramach programu studiów.

Zasady przeprowadzania ankiety określa [Procedura badania opinii studentów Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego](#) (wprowadzona Zarządzeniem nr 92/2014 Rektora). Zgodnie z procedurą, edycja ankiety obejmuje jeden rok akademicki, ankieta jest **anonimowa**, przeprowadzana w formie elektronicznej, on-line, za pośrednictwem kont studenckich w systemie **Wirtualny Dziekanat** (WD). Powiązanie ankiety z WD umożliwia jej dostosowanie do indywidualnych planów studiów (praktyk), a ponadto zapewnia, że wezmą w niej udział jedynie studenci WUM (autoryzacja domenowa). Ankieta jest dostępna w **dwóch wersjach językowych**: polskiej i angielskiej (dla studentów English Division).

Udział w ankiecie jest **dobrowolny**.

Celem ankiety jest:

- zebranie opinii na temat **praktyk objętych programem studiów** (w tym praktyk wakacyjnych, śródrocznych itp. realizowanych poza WUM¹) od reprezentatywnej grupy studentów Uczelni,
- wykorzystanie zebranych opinii do analizy, oceny i **poprawy jakości kształcenia** na poziomie uczelnianym, wydziałowym oraz poszczególnych kierunków studiów.

Wyniki ankiety służą m.in.:

- do identyfikacji mocnych i słabych stron procesu kształcenia,
- do podjęcia wymaganych – indywidualnych i instytucjonalnych – działań doskonalących.

Na potrzeby raportu, wyniki ankiety zostały przeanalizowane przez pracowników Biura Jakości i Innowacyjności Kształcenia. Szczegółową analizą i interpretacją danych zajmują się m.in. Uczelniany i Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia.

W szczególności, na podstawie analizy opinii studenckich:

- Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia przedstawia Prorektorowi ds. Studenckich i Kształcenia propozycje i plan działań doskonalących na poziomie ogólnouczelnianym;
- Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia przedstawiają Dziekanom propozycje i plan działań doskonalących, w tym zmian w programach kształcenia, na poziomie wydziałowym oraz poszczególnych kierunków/specjalności.

Z [treścią ankiety](#) można się zapoznać na wirtualnej Platformie Q.

¹ Praktyk, które w planach w systemie Pensum mają pozycję/e bezkosztowe (z typem: GB, PS, PW, SB, SP). Pozostałe praktyki mogą być oceniane jak tradycyjne przedmioty, poprzez ankietę oceny zajęć i nauczycieli akademickich.

2 | Omówienie wyników ankiety

W trzeciej edycji ankiety oceny praktyk wzięło udział 2468 studentów. Ponad 50% respondentów stanowili studenci Wydziału Nauki o Zdrowiu

W edycji 2015/2016 w ankiecie wzięło udział 2468 studentów. Zdecydowanie najwięcej ankiet zostało wypełnionych przez studentów Wydziału Nauki o Zdrowiu.

Wydział	liczba ankiet	%
I Wydział Lekarski	804	32,6%
II Wydział Lekarski	125	5,1%
Wydział Lekarsko-Dentystyczny	215	8,7%
Wydział Farmaceutyczny	69	2,8%
Wydział Nauki o Zdrowiu	1255	50,9%
ogółem	2468	100%

Ponad 32% ankiet to wypowiedzi studentów kierunku Lekarski I, blisko 26% ankiet wypełnili studenci Pielęgniarstwa. Studenci kierunków Audiofonologia, Elektroradiologia, Lekarski II oraz studenci Zdrowia Publicznego nie wzięli udziału w badaniu

Liczba ankiet oceniających praktyki realizowane przez studentów poszczególnych kierunków studiów jest znacznie zróżnicowana. Od 2 ankiet English Dentistry Division do 797 ankiet na kierunku Lekarski I.

Wydział	kierunek	liczba ankiet	%
I Wydział Lekarski	Lekarski I	797	32,3%
	Logopedia	7	0,3%
	Audiofonologia	0	0%
	Elektroradiologia	0	0%
II Wydział Lekarski	Lekarski II	0	0,0%
	Fizjoterapia	104	4,2%
	English Division	21	0,9%
Wydział Farmaceutyczny	Analityka medyczna	12	0,5%
	Farmacja	57	2,3%
Wydział Lekarsko-Dentystyczny	English Dentistry Division	2	0,1%
	Higiena stomatologiczna	29	1,2%
	Lekarsko-dentystyczny	171	6,9%
	Techniki dentystyczne	13	0,5%
Wydział Nauki o Zdrowiu	Dietetyka	97	3,9%
	Pielęgniarstwo	635	25,7%
	Położnictwo	448	18,2%
	Ratownictwo medyczne	75	3,0%
	Zdrowie publiczne	0	0,0%

98% uczestników ankiety oceniało praktyki odbyte w Polsce

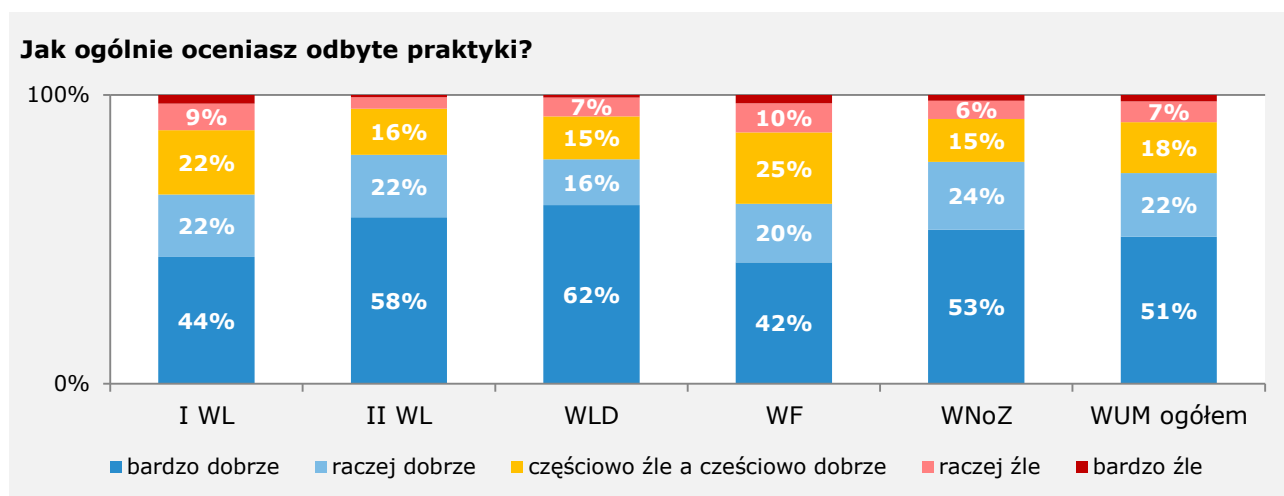
Wśród respondentów, jedynie 52 studentów odbyło oceniane praktyki za granicą (w tym 28 studentów I WL, 14 studentów II WL, 5 studentów WF i 5 studentów WLD). Pozostali, tj. niemal 98% uczestników badania, zrealizowali swoje praktyki w kraju.

2.1. | Ogólna ocena praktyk

73% respondentów oceniło odbyte praktyki dobrze lub bardzo dobrze. Ogólna ocena praktyk realizowanych przez studentów WUM to czwórka (średnia 4,12 w skali 1-5). Najwyższą ocenę uzyskały praktyki na kierunku Ratownictwo Medyczne (4,47)

Studenci biorący udział w ankiecie wystawili zrealizowanym praktykom **średnią ocenę 4,12** (w skali 1-5). Około 73% studentów WUM oceniło odbyte praktyki pozytywnie, przeciwnego zdania było około 9% studentów, zaś 18% nie potrafiło zająć stanowiska w tej sprawie.

Najwyżej ocenili swoje praktyki zawodowe studenci II Wydziału Lekarskiego i Wydziału Lekarsko-Dentystycznego – średnia ich ocen to 4,31. Najniższą ocenę uzyskały praktyki na Wydziale Farmaceutycznym (3,88). Około 13% studentów tego wydziału ocenia swoje praktyki źle lub bardzo źle.

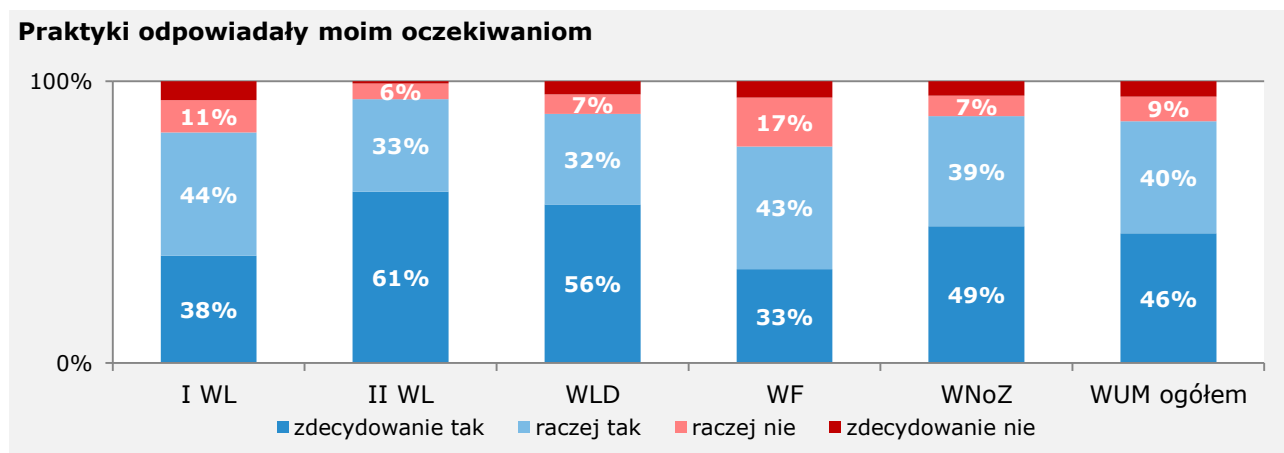

Rysunek 1: Rozkład odpowiedzi na pytanie o ogólną ocenę odbytych praktyk

Najwyższą ocenę uzyskały praktyki wśród studentów kierunku Ratownictwo Medyczne (średnia 4,47). W dalszej kolejności znajdują się praktyki oceniane przez studentów kierunku Lekarsko-Dentystycznego (średnia 4,40) i Fizjoterapii (4,35). Najniższą ocenę uzyskały praktyki na Dietetyce (średnia 3,78) i Farmacji (średnia 3,79).

W opinii 86% uczestników badania, praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów

W większości przypadków odbyte praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów (86% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”). Opinia na ten temat była jednak zróżnicowana na poszczególnych Wydziałach. Wśród studentów II WL blisko 94% osób podziela tę opinię, wśród studentów WF grupa ta stanowi jedynie niespełna 77%.

Rysunek 2: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Praktyki odpowiadały moim oczekiwaniom”

2.2. | Miejsce odbywania praktyk

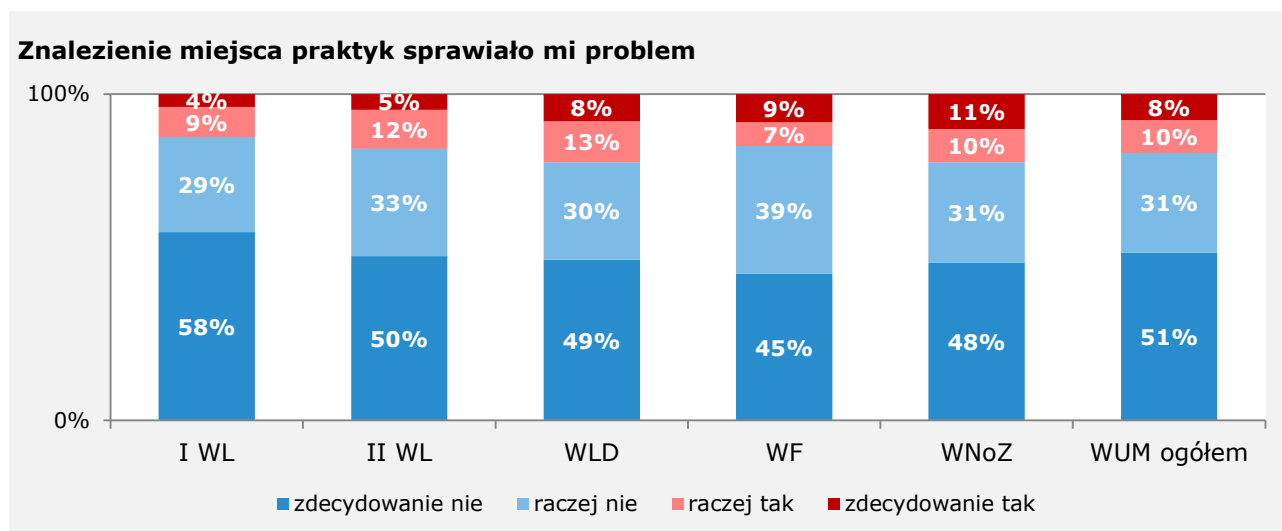
Studenci biorący udział w badaniu najczęściej odbywali praktyki w szpitalach (76%) oraz przychodniach (12%)

miejsce odbywania praktyki	n	%
prywatna pracownia	32	1%
apteka	42	2%
pogotowie	68	3%
gabinet prywatny	93	4%
przychodnia	290	12%
szpital	1883	76%
inny	60	2%

82% respondentów nie miało problemu za znalezieniem miejsca praktyk

Problemy ze znalezieniem miejsca praktyk zgłosił blisko co piąty uczestnik badania (18%). Problem ze znalezieniem miejsca praktyk narasta. W obecnej edycji badania, dwa razy więcej studentów zgłosiło zastrzeżenia w tej kwestii niż w roku ubiegłym (9% w roku 2014/2015, 10% w roku 2013/2014).

Najmniej takich problemów deklarowali studenci I WL (13% studentów Wydziału miało problemy ze znalezieniem miejsca praktyk), najwięcej studenci WNoZ i WLD (po 21% tych wydziałów zgłosiło takie problemy). Komentarze studentów dotyczące kłopotów w tym zakresie – patrz rozdział 3.

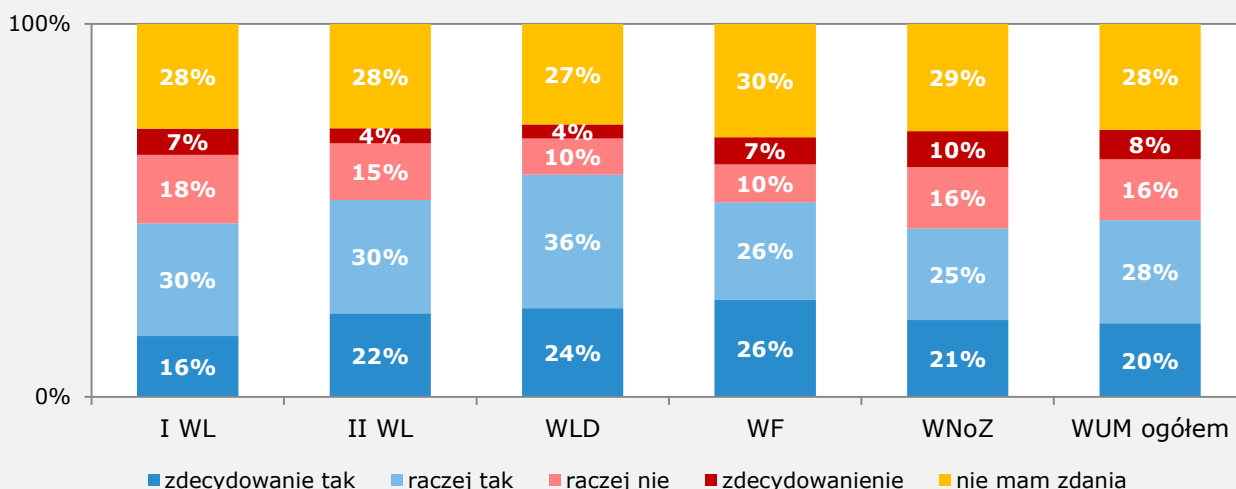

Rysunek 3: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Znalezienie miejsca praktyk sprawiało mi problem”

Jednocześnie blisko połowa (48%) respondentów stwierdziła, że chętnie skorzystałaby, gdyby była taka możliwość, z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk. Co czwarty (rok i dwa lata wcześniej co piąty) uczestnik badania nie skorzystałby z takiej możliwości, a 28% nie ma zdania w tej sprawie.

Najchętniej z pomocy przy znalezieniu miejsca praktyk skorzystaliby studenci WLD (60% odpowiedzi twierdzących), najmniej chętnie studenci WNoZ: częściej niż co czwarty z nich (26%) odpowiedział, że nie skorzystałby z takiej pomocy.

Jeśli byłaby taka możliwość to skorzystałbym z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk

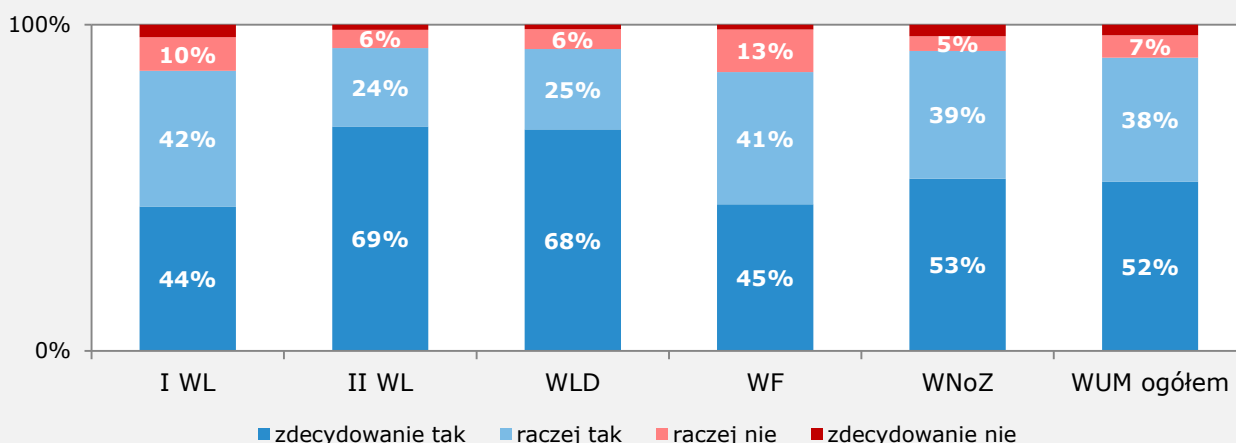
Rysunek 4: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Jeśli byłaby taka możliwość to skorzystał(a)bym z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk

2.3. | Program i efekty kształcenia

90% respondentów potwierdziło, że praktyki odbywały się zgodnie z założonym programem

90% studentów biorących udział w badaniu odpowiedziało, że ich praktyki odbyły się zgodnie z programem. Odpowiedzi na to pytanie różnią się w zależności od Wydziału. Wśród studentów dwóch wydziałów (IWL i WF) aż 14% zadeklarowało, że założony program praktyk nie został zrealizowany.

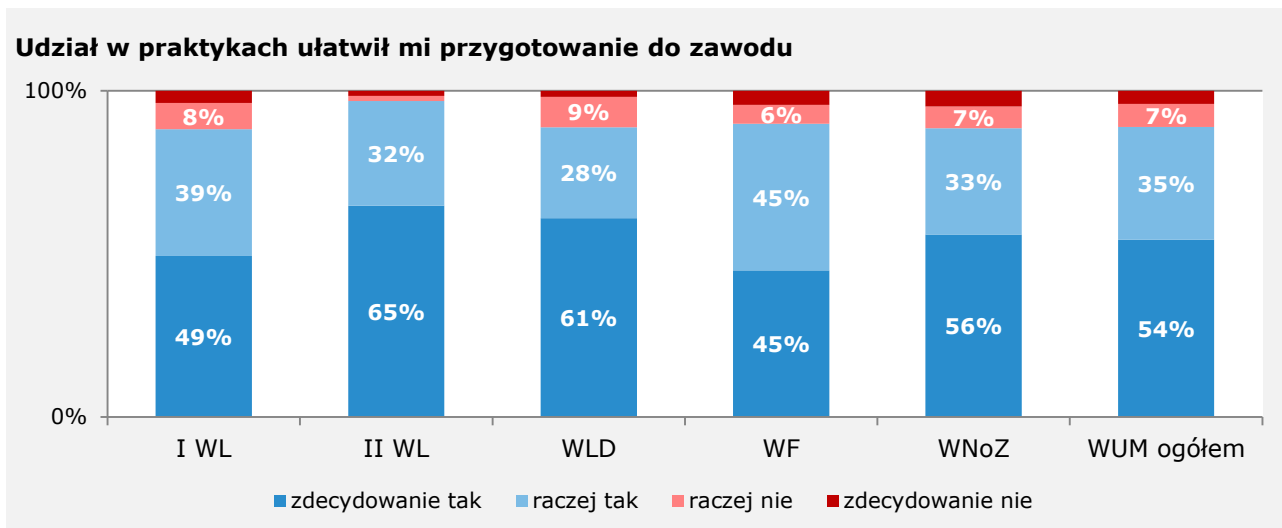
Praktyki odbywały się zgodnie z programem

Rysunek 5: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Praktyki odbywały się zgodnie z programem”

Zdaniem 89% studentów udział w praktykach ułatwił im przygotowanie do zawodu

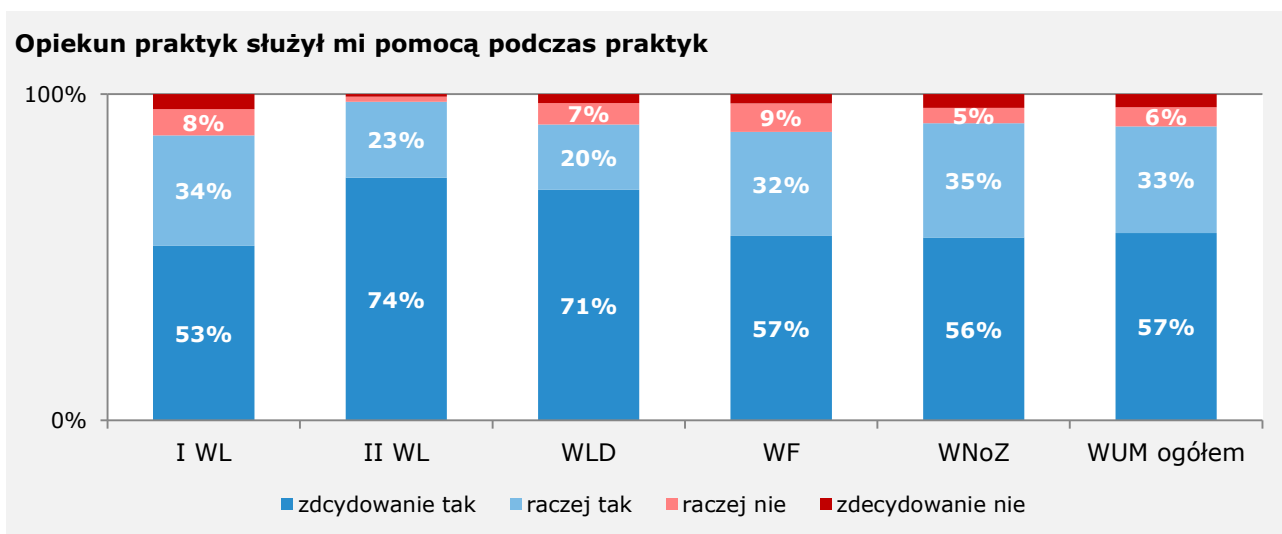
89% uczestników badania twierdzi, że udział w praktykach ułatwił im przygotowanie do zawodu. Odsetek pozytywnych odpowiedzi na to pytanie jest zróżnicowany. Najwięcej zwolenników tego twierdzenia jest wśród studentów IIWL, gdzie tylko 3% studentów jest innego zdania. Na IWL grupa studentów podzielających tę opinię wynosi 12%.

Rysunek 6: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Udział w praktykach ułatwił mi przygotowanie do zawodu”

2.4. | Opiekun praktyk

Co dziesiąty respondent twierdzi, że podczas praktyk nie uzyskał pomocy ze strony opiekuna praktyk

Rysunek 7: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Opiekun praktyk służył mi pomocą podczas praktyk”

3 | Analiza wypowiedzi opisowych studentów

Studenci wpisali blisko 250 swobodnych wypowiedzi na temat praktyk. Zdecydowana większość (ponad 79%) to komentarze studentów IWL i WNoZ

Każdy student oceniający odbyte przez siebie praktyki miał możliwość podzielenia się swoją dodatkową opinią na ich temat. Zdecydowana większość z 241 wypowiedzi (blisko 79%) została zgłoszona przez studentów IWL i WNoZ (odpowiednio 110 i 80 uwag i opinii). Studenci WLD umieścili w swoich ankietach 20 komentarzy, studenci WF – 17, a studenci IIWL – 14.

UWAGA: Informacja o kierunku studiów dołączona do niżej przytoczonych cytatów wskazuje jedynie na źródło konkretnego cytatu, ale nie oznacza, że dany problem/uwaga dotyczy tylko tego konkretnego kierunku studiów.

3.1. | Mocne strony praktyk

Pozytywne komentarze studentów dotyczyły mocnych stron praktyk, w tym **kompetentnych opiekunów praktyk, pomocnego, otwartego na studentów personelu**, który chętnie dzieli się swoją wiedzą ze studentami oraz daje im możliwość rozwoju i zdobycia nowych umiejętności praktycznych, dobrej atmosfery pracy, **zgodności praktyk z programem, zrealizowania założonych efektów kształcenia**, np.

„Bardzo ciekawe praktyki, lekarze dużo tłumaczyli i pozwalali badać pacjentów.” (Lekarski I)

„Bardzo dobra atmosfera pracy, niezwykle rzetelny i kompetentny opiekun praktyk dr Chojnacki, chętnie udzielano mi wyjaśnień na zadane przeze mnie pytania, pozwalano mi brać udział w czynnościach wykonywanych na oddziale, pogłębiać i poprawiać umiejętności związane z pracą na oddziale chorób wewnętrznych. Jestem bardzo zadowolona z odbytych praktyk wakacyjnych.” (Lekarski I)

„Bardzo dużo się nauczyłam u lekarza rodzinnego. Uważam, że praktyki wzbogaciły mnie w umiejętności praktyczne niezbędne w przyszłym zawodzie. Kierownik praktyk bardzo pomocny, zawsze udzielał odpowiedzi, wyjaśniał wątpliwości.” (Lekarski I)

„Bardzo fajne praktyki, super opiekunowie, łatwe załatwienie terminu praktyki, polecam!” (Lekarski I)

„Bardzo polecam miłą atmosferę pracy, dużą porcję wiedzy dosłownie "na wyciągnięcie ręki".” (Lekarski I)

„Bardzo polecam praktyki na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym. Spotkałam się z ciekawymi przypadkami medycznymi. Cały personel medyczny bardzo chętny do dzielenia się wiedzą, miły i sympatyczny” (Lekarski I)

„Bardzo miła atmosfera, przyjazna studentowi. Personel życzliwy i daje mnóstwo okazji do zdobywania nowych wiadomości i doświadczeń.” (Lekarski I)

„Dr Olczyk jest bardzo sympatyczny i tłumaczy wiele rzeczy. Pielęgniarki również są bardzo miłe co sprawia, że stres związany z praktykami znika.” (Lekarski I)

„Lekarze byli nastawieni bardzo życzliwie i z pasją przekazywali swoją wiedzę. Cierpliwie, rzeczowo i wyczerpująco odpowiadali na wszelkie pytania. Duży nacisk został położony na aspekt praktyczny pracy lekarza” (Lekarski I)

„Praktyki pielęgniarskie odbyłam na oddziale chirurgicznym. Umożliwiło mi to wgląd praktyczny w tematykę, która szczególnie mnie interesuje. Osoby, które mnie tam uczyły, były pomocne i wyrozumiałe.” (Lekarski I)

„Praktyki zawodowe po 3 roku studiów pozwoliły mi zobaczyć i zaznajomić się z pracą lekarza rezydenta w warunkach oddziału szpitalnego. Opiekun praktyk w jasny i zrozumiały sposób wyjaśniał tok rozumowania diagnostycznego i dalszego prowadzenia leczenia.” (Lekarski I)

„Szczególnie praktyki na Oddziale Gastroenterologii dziecięcej w szpitalu Pediatrycznym na Banacha były bardzo cenne. Na szczególną uwagę zasługuje opiekun praktyk tj. Pani Dr Hab. Aleksandra Banaszkiewicz, która w świetny sposób potrafiła przekazywać wiedzę oraz angażować studentów w pracę oddziału. Jest to osoba o bardzo szerokiej wiedzy i olbrzymich kompetencjach z zakresu medycyny, ale także dydaktyki.” (Lekarski I)

„Bardzo miła i sympatyczna Pani Doktor (dr Kinga Gajdzińska-Ożóg), będąca opiekunem praktyk, z dużym talentem dydaktycznym.” (Lekarski I)

„Bardzo dobrze oceniam odbyte praktyki: odbywały się zgodnie z programem oraz umożliwiły mi zdobycie umiejętności praktycznych. Uważam, że odbyte praktyki stanowią wartościowy element studiów.” (Lekarski I)

„Bardzo wiele się nauczyłam, udzielono mi praktycznych wskazówek co do techniki przeprowadzania wywiad z pacjentem i jego badania. Atmosfera była naprawdę miła.” (Lekarski I)

„I was placed in Banacha. I did a few days in ICU, endoscopy and surgery. I enjoyed the times where I got practical experience and not just observations. I learnt a lot. Dr Lukasz Wroblewski was incredibly helpful I would recommend doing a placement at Banacha.” (4-year programme)

„in pediatrics, I really had benefit of my practice, learn and revise things.” (6-year programme)

„Summer practice in MUW Hospitals is of excellent quality. Teachers are always willing to teach, patients are kind towards students ... Student practice is the moment for which I wait every year. I feel like I learn more during those weeks than in some of my courses. It is practical, hands-on, good long-term learning that will stay with me as I mature to an experienced doctor. Thank you, MUW, for giving me all of these opportunities for summer practice!” (6-year programme)

„Praktyki bardzo wartościowe. Doceniam organizację i dyscyplinę panującą na oddziale. Nauczyciele Akademicy pracujący na oddziale poświęcali bardzo dużo czasu i uwagi studentom odbywającym praktyki. Towarzyszyli studentom podczas badania pacjenta, zwracali uwagę na błędy, dodawali swoje komentarze i cenne sugestie. Poświęcali czas na analizę problemów pacjenta i dyskusję na ten temat. W tygodniu organizowane były ciekawe seminaria z dyskusją i pokazem praktycznym wybranych elementów.” (Fizjoterapia)

„zaznaczyłam, że nie odpowiadały oczekiwaniom, ale tylko w pozytywny sposób. Spodziewałam się nudy i zmarnowanego miesiąca, a trafiłam do apteki w której było tak wiele pracy, a zwłaszcza receptury, że miesiąc minął mi bardzo szybko. Właścicielka od początku i chętnie wdrażała mnie w życie apteki. Dowiedziałam się bardzo wielu rzeczy, które zupełnie zmieniły moje podejście do pracy farmaceuty jako aptekarza.” (Farmacja)

„Najlepsze praktyki w całej karierze pierwszorzecznika - wiele można było się nauczyć i zobaczyć, tj. sala hybrydowa, pobieranie szpiku, OIOM, sala endoskopowa i współuczestnictwo w badaniu gastrokopii i kolonoskopii, Bank Krwi, Separacja, Oddział Zamknięty Transplantacyjny, podawanie chemii. Rewelacyjne podejście do studenta.” (Pielęgniarstwo)

„najlepsza stacja, najlepiej uczą i pomagają zrozumieć czynności, które wykonuje się na każdym wyjeździe. Bardzo cierpliwi i rzetelni w tym co robią. Opiekują się studentem, wszystko pokazują, można zapytać nawet o drobnostkę a dostanie się bardzo wyczerpująca odpowiedź na każde zadane pytanie. Pokazują cały sprzęt, jak go użyć, przy wyjazdach pomagają, tłumaczą i chcą jak najwięcej przekazać potrzebnej wiedzy.” (Ratownictwo medyczne)

„Dużo rzeczy można nauczyć się na praktykach. Ratownicy chętnie i cierpliwie uczą to co powinniśmy umieć wykonując zawód Ratownika Medycznego. Jeśli coś było dla mnie niezrozumiałe tłumaczyli jeszcze raz. Kiedy pozwalali robić czynności medyczne, nadzorują, pomagają, tłumaczą.” (Ratownictwo medyczne)

3.2. | Słabe strony praktyk

W swoich wypowiedziach negatywnych studenci zwracali m.in. uwagę na:

- **trudności związane ze znalezieniem miejsca praktyk**

„It would be nice if the university could help the student to get some places in hospitals in Poland or at least tell us who we have to contact” (6-year programme)

„Ciężko było znaleźć dom pomocy społecznej w Warszawie, który chciałby przyjąć studenta dietetyki na praktyki. Jako pomoc kuchenna-chętnie.” (Dietetyka)

„Praktyki powinny być znacznie lepiej zorganizowane. Znalezienie miejsca, gdzie można było odbyć praktyki było bardzo problematyczne, więc dużą pomocą byłaby pomoc uczelni odnośnie miejsca znalezienia praktyk.” (Dietetyka)

„Studenci mają wielki problem ze znalezieniem miejsca, w którym chętnie przyjmują na praktyki z wielu powodów: brak zatrudnionych dietetyków, brak kuchni szpitalnej, niechęć do niedoświadczonych studentów, sezon urlopowy, w którym jesteśmy zmuszeni robić praktyki. Myślę, że zdecydowanie lepiej byłoby, gdyby to uczelnia organizowała praktyki, nawet w ramach zajęć w czasie roku akademickiego, wyznaczając do tego kompetentnych opiekunów, którzy są w stanie przekazać nam wartościowe treści.” (Dietetyka)

„Problem ze znalezieniem miejsca odbywania praktyk” (Położnictwo)

W szczególności problem ten dotyczy studentów **Ratownictwa medycznego**, np.

„Brak podpisanych umów z Meditransem to porażka. Większość miast życzyła sobie odpłatnego odbywania praktyk, nie mówiąc o problemach ze znalezieniem miejsca. Moim zdaniem to porażka, że tak prestiżowa uczelnia jak WUM skazuje swoich studentów na samotne szukanie miejsca odbywania praktyk poza Warszawą. Apeluje do władz, aby nigdy więcej podobna sytuacja z miejscami na praktyki w Warszawie się nie powtórzyła.” (Ratownictwo medyczne)

„Kompletny brak współpracy WUM z warszawskim SPZOZ WSPRiTS Meditrans. Byłem jednym z ostatnich szczęśliwców, którym udało się na praktyki do tej firmy dostać. Biorąc pod uwagę ilość należących do niej stacji w Warszawie, zaistniała sytuacja jest - moim zdaniem - wielkim nieporozumieniem: obecnie wszystkie podania studentów Ratownictwa Medycznego na WUM są automatycznie odrzucane przez Dyрекcję SPZOZ WSPRiTS Meditrans (ponieważ są studentami Ratownictwa Medycznego na WUM). Możliwości odbycia w Warszawie praktyk w Pogotowiu Ratunkowym przez studentów Ratownictwa Medycznego Warszawskiego (!) Uniwersytetu Medycznego oceniam fatalnie. Moim zdaniem - taka sytuacja jest co najmniej niewłaściwa (zaś dla obserwatorów z zewnątrz - wręcz śmieszna). Muszę jednak zaznaczyć, że załoga stacji Ursynów (zwłaszcza załoga W0174) zasługuje na pochwałę. Mogłem pytać o wszystko, pozwalali mi działać tam, gdzie tylko byłem w stanie. Niektórzy wspominali nawet czasy, w których miewali więcej studentów - byli przy tym bardzo chętni do uczenia kolejnych. Niestety, nie od nich decyzja o przyjęciu na praktyki zależy. Podsumowując: Sądzę, że należy zadbać o to, by studenci Ratownictwa Medycznego WUM mogli odbywać praktyki na stacjach warszawskiego SPZOZ WSPRiTS Meditrans - ponieważ sprawa wygląda bardzo niekorzystnie.” (Ratownictwo medyczne)

„UCZELNIA JEST W PEŁNI ANTY nastawiona do studentów Ratownictwa Medycznego. Dziekan nie ma ochoty nas wspierać, nie podpisuje podkładanej pod nos z prośbą umowy od Pogotowia co skutkowało w tym roku odrzucaniem studentów WUM w Warszawie. Dziekan stwierdził że nie będzie nic podpisywać co by ułatwiło odbycie praktyk studentom RatMedu. ...” (Ratownictwo medyczne)

„Uczelnia nie dość że nie pomogła znaleźć praktyk to dodatkowo poprzez odmowę podpisywania porozumień z firmą Meditrans niesamowicie utrudniła to zadanie wszystkim studentom jako że firma meditrans obsługuje praktycznie całą Warszawę i powiaty okołowarszawskie w promieniu 50km. Nie prosze by uczelnia załatwiała mi praktyki ale mogłaby przynajmniej mi tego nie utrudniać każąc mi jeździć na każdy dyżur 2,5-3h ponad 50km od miejsca zamieszkania. Same praktyki były jak zawsze

światne. Dużo nauki samego zawodu jak i doświadczenia okołozawodowego i praktycznego.” (Ratownictwo medyczne)

„Uważam, że nie podpisania przez naszą uczelnię umowy z Meditranssem w Warszawie czy też z kimś innym. Jest okazaniem kompletnego braku szacunku w naszą stronę przez uczelnię. Studenci zostali pozostawieni sami sobie.” (Ratownictwo medyczne)

„Zdecydowanie ułatwiłaby nam w podjęciu praktyk wakacyjnych umowa między uczelnią WUM, a jakimkolwiek pogotowiem. Bez tego musieliśmy się wiele natrudzić, ponieważ bez umowy nikt nie ma obowiązku przyjąć nas na praktyki. Jednocześnie musieliśmy je odbyć, by znaleźć się na liście studentów następnego roku.” (Ratownictwo medyczne)

- konieczność **płacenia za możliwość odbycia praktyk**, np.

„Bardzo źle, że w niektórych szpitalach praktyki są płatne- u mnie w mieście nie ma możliwości zrobienia praktyk studenckich bez uiszczania opłat. Z kolei przebywanie dodatkowy miesiąc w Warszawie, poza rodzinnym domem aby tu odbyć je za darmo wiąże się z dużymi kosztami utrzymania. Uważam, że studenci powinni mieć zagwarantowane darmowe praktyki, skoro są one obowiązkowe. Jeśli szpitale pobierają opłaty, Uczelnia powinna zwracać studentowi pieniądze.” (Lekarski I)

„Bardzo żałuję, że za odbycie praktyk w Gdańsku musiałam zapłacić (miejsce zamieszkania). Chciałabym, aby obowiązkowe praktyki lekarskie nie musiały mnie dodatkowo kosztować. ...” (Lekarski I)

„niestety trzeba było zapłacić za praktyki” (Lekarski I)

- niezgodność praktyk z programem studiów, w tym:

wykonywanie zadań bez posiadania podstawowej wiedzy, np.

„Praktyki na OIT zanim odbędzie się zajęcia z anestezjologii są kompletną pomyłką i stratą czasu. Sprowadziło się to do odbycia kolejnych praktyk pielęgniarskich.” (Lekarski I)

„Praktyki po dwóch pierwszych latach studiów są bezsensowne, ponieważ na zajęciach nie zdobywamy żadnych umiejętności, które można wykorzystać w praktyce. Być może potrzebne jest zaznajomienie się z warunkami pracy w szpitalu/przychodni i zasadami funkcjonowania placówek medycznych jednak do tego wystarczyłby krótszy czas trwania praktyk, max 2 tygodnie, ponieważ w praktyce przez większość czasu nie dzieje się nic, a studenci są jedynie obserwatorami.” (Lekarski I)

„Program i miejsce praktyk kompletnie niedopasowany do umiejętności studentów po 2. roku kierunku lekarskiego.” (Lekarski I)

„...Praktyki z ginekologii przed blokiem z tego przedmiotu uważam co najmniej za mało sensowne.” (Lekarski I)

„Uważam, że praktyki u lekarza rodzinnego nie są odpowiednie dla osób po drugim roku, powinny się odbywać po późniejszych latach studiów.” (Lekarski I)

„still a bit too earlier to do attachments, think they should start from second year when all the basic science is done for better understanding.” (6-year programme)

„studenci są zmuszani po pierwszym roku do odbywania praktyk lekarskich które, zabierają nam dużo wolnego należącego się nam za ciężką pracę w trakcie roku akademickiego. Mamy jeszcze za małą wiedzę żeby wykorzystać możliwość przebywania na chirurgii i dowiedzieć się czegoś/pomóc, jednym słowem aktywnie uczestniczyć w praktykach. Jest to dla nas krępujące i dla prowadzących na oddziałach również ponieważ, sami mają mnóstwo pracy i mało czasu żeby się nami zająć. Zresztą nie wiedzą co mogliby nam zaoferować bo, jak pisałam mamy niedostateczne umiejętności i wiedzę po pierwszym roku na takie praktyki.” (Lekarsko-dentystyczny)

„Praktyki zdecydowanie nie potrzebne po pierwszym roku, strata czasu, śmieszne i bardzo niepoważne traktowanie praktykanta, który nijak ma wiedzę po takim czasie nauki, "chłopiec na

posyłki". Należy się zastanowić czy to, że znajdujemy się na UM jest równe temu, aby mieć takie praktyki już po pierwszym roku." (Dietetyka)

trudności w dostępie do objętych programem procedur medycznych, a tym samym w nabyciu zakładanych umiejętności praktycznych, np.

„praktyki pielęgniarskie powinny w programie zawierać pielęgnację chorego, ścielenie łóżek i wożenie chorych na zabiegi ale nie tylko to, a niestety tak było. Oprócz mierzenia ciśnienia całemu oddziałowi i określania glikemii nie nauczyłam się innych rzeczy.” (Lekarski I)

„Brak możliwości udziału w wyjazdach karetki pogotowia” (Lekarski I)

„Praktyka dwutygodniowa z pediatrii po IV roku ... praktyka nie odbywała się zgodnie z programem praktyk przez co odbywana praktyka była chaotyczna i nie spełniła swojego celu. Kierownik Zespołu polecił tylko: "kiedy któryś z lekarzy idzie badać dzieci, proszę się do niego dołączyć". Niestety mimo że lekarze Kliniki pozwalali "się dołączyć, gdy szli badać dzieci", to studenci jedynie biernie uczestniczyli w badaniu pacjenta, to znaczy jedynie obserwowali czynności lekarza, bez możliwości zdobycia umiejętności praktycznych.” (Lekarski I)

„Uważam, że rzetelne wyrobienie programu praktyk jest praktycznie niemożliwe. Wielu ze wspomnianych tam procedur medycznych nikt nie pozwoli zrobić studentowi. Ciężko dostać się do karetki pogotowia, ponieważ jest ich niewiele, a studentów dużo.” (Lekarski I)

„Zazwyczaj personel był zbyt zajęty, aby uczyć studentów wkłuwania do żył, czy pobierania krwi - czynności zawartych w karcie praktyk. Praktykanci głównie cieszyli się zainteresowaniem ze strony sanitariuszek, ponieważ osoby te chętnie korzystały z pomocy studentów przy myciu pacjentów, karmieniu ich, czy ścieleniu łóżek. Uważam, że 4 tygodnie, to zdecydowanie za długo na odbywanie praktyk pielęgniarskich. Z autopsji widzę, iż wystarczy 2 tygodnie, aby całkowicie zaznajomić się z pracą pielęgniarki i organizacją szpitala.” (Lekarski I)

„Personel posyłał studentów do samych najgorszych rzeczy, czyt. zmiany pieluch, zanoszenia próbek do badań, zawożenia pacjentów na badania, podczas gdy personel pił sobie kawkę albo po prostu rozmawiał. Takie rzeczy jak pobieranie krwi lub inne zabiegi były robione często bez powiadomienia studentów że taki zabieg będzie wykonywany, pomimo wcześniejszej naszej prośby o taką informację. ...” (Pielęgniarstwo)

„Panie pielęgniarki nie znają programu naszych studiów, nie wiedzą, co student potrafi, a co za tym idzie, nie dopuszczają do wykonywania większości czynności. Mogłam mierzyć stany ogólne i podłączać kroplówki - do wszelkiego rodzaju iniekcji, zakładania wenflonów, pobierania krwi itp. nie byłam dopuszczona. Jest to szpital uniwersytecki, kierownikiem oddziału jest pan Rektor, więc spodziewałam się, że zdobędę dużo więcej nowych umiejętności.” (Położnictwo)

- **nieefektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na praktyki i/lub zbyt duży wymiar godzin na realizację praktyk w dotychczasowej formie**, np.

„Bezsensowna strata czasu, który mógłbym poświęcić na pracę zawodową, zamiast na snucie się po szpitalu i wyrabianie godzin. Nie pozwolono mi, jak co roku zresztą, na praktycznie nic. Kiedy myślę, że w tym czasie mógłbym robić coś pożytecznego. ...” (Lekarski I)

„Na praktykach tylko przeszkadzamy, przeganiają nas, po godzinie idziemy do domu bo nikt się nami nie zajmował.” (Lekarski I)

„Po co tracimy czas na niby praktykę. Mogłbym 2 miesiące wakacji poświęcić na wartościowe praktyki, a nie podpieranie ścian.” (Lekarski I)

„...Co prawda dawali dużo pacjentów do zbadania ale 1 cały dzień spędziłam porządkując historię chorób, bo lekarz jechał na urlop. Dużo razy też musiałam zostać dłużej niż wyznaczony czas przez dziekanat. Fajnie byłoby gdyby oddziały szczególnie wum wiedziały do której studenci powinni odbywać praktyki. ...” (Lekarski I)

„praktyki to fikcja, albo to uporządkujcie i nadajcie temu jakiś sens, albo zlikwidujcie w ogóle - nie ma sensu męczyć studentów i personelu, który ma nas głębokim poważaniem” (Lekarski I)

„Praktyki z anestezjologii są zbyt długie i bez sensu - nie uczymy się nic, patrzymy się na pacjentów, nie możemy nic zrobić, bo nikt nic nie pozwala, choćby nawet i chcieli. Zmarnowane 2 tygodnie, ...” (Lekarski I)

„Trzy tygodnie w przychodni u lekarza rodzinnego to zdecydowanie zbyt długo, więcej pożytku przyniosłoby spędzenie 3 tygodni na SORze, gdzie rzeczywiście miałem możliwość nauczenia się dużo więcej.” (Lekarski I)

„Uważam że praktyki odbywane po II roku w oddziale SOR lub Stacji Pogotowia Ratunkowego powinny trwać dłużej kosztem krótszych praktyk w gabinecie lekarskim lekarza rodzinnego.” (Lekarski I)

„W programie praktyk nie ma podpunktu "umiejętność liczenia krzeseł i łóżek na oddziale" co musiałem robić. Generalnie byłem chłopcem na posyłki, nie nauczyłem się wkłucia iv dobrze.” (Lekarski I)

„...Lekarze pracujący w zakładzie służyli pomocą i zachęcali do czynnej asysty, natomiast nie sprawowali nad nami opieki i nie mieli wpływu na sposób w jaki owe praktyki się odbywają. Codziennie było wykonywanie czynności niezwiązanych z kierunkiem, tj. składanie ligniny czy stemplowanie kartek, nadmieniam że czynności te były wykonywane podczas obecności pacjentów na sali klinicznej, więc nie były związane z chwilowym brakiem pracy przy pacjencie. ...” (Higiena stomatologiczna)

„6 tygodni praktyk to zdecydowanie za dużo.” (Analityka medyczna)

„Praktyki przygotowują do pracy magazyniera, praca polega na zbieraniu sprzętu i leków z magazynu i tworzeniu apteczek oddziałowych. Receptura bardzo okrojona. Myślę, że miesiąc w aptece szpitalnej to stanowczo za długo.” (Farmacja)

„Przebieg praktyk w tych zakładach ani trochę nie był zgodny z rzeczywistym planem zawartym w książeczce praktyk. Praktykanci są traktowani jako tania siła robocza, studenci nie mają styczności ze stanowiskami oraz obowiązkami, które prawdopodobnie będą wykonywać w przyszłości w swoim zawodzie.” (Dietetyka)

„Moim problemem był program praktyk. Z każdego oddziału. Równie dobrze moglibyśmy odbyć te praktyki w ciągu jednego dnia, orientując się jak wygląda praca na oddziale. Uważam, że powinniśmy wykonywać umiejętności zdobyte na pracowni z podstaw pielęgniarstwa. Chyba po to się ich uczylimy. W program praktyk jednak są wpisane czynności, które nie są do końca realne w praktyce. W rzeczywistości na praktykach jesteśmy postrzegani jako ktoś do pomocy. "Podaj, przynieś, pozamiataj". Oczywiście zależne to było również od tego, na jakie pielęgniarki natrafiliśmy na oddziale.” (Pielęgniarstwo)

- **małą dostępność dla studentów opiekunów praktyk i personelu** w miejscu odbywania praktyk, w tym niejasne określenie zakresu odpowiedzialności opiekunów praktyk, słabe zaangażowanie i/lub niewłaściwe podejście personelu do studentów, brak czasu opiekunów/personelu na zajęcie się studentami np.

„Niestety nikt nie prowadzi nas podczas odbywania praktyk. Szczególnie w szpitalu - nie ma osoby odpowiedzialnej za studenta, przez co trudno się czegoś nauczyć.” (Lekarski I)

„Praktyka dwutygodniowa z pediatrii po IV roku. Przyjęcie na praktykę odbyło się bardzo sprawnie. W czasie odbywania praktyki nie został przydzielony opiekun praktyki ...” (Lekarski I)

„Praktyki - nic konkretnego ani ciekawego. Można je zdefiniować: "Patrzcie, ale nie róbcie. Potrafisz to zrobić? Nie? Trudno. Ja Cię nie nauczę". Wszyscy zajęci swoimi sprawami, nie mają ochoty uczyć studentów, chociaż bardzo chętnie by ich wykorzystali do najbardziej podstawowych, fizycznych czynności - np. pomiar ciśnienia automatycznym ciśnieniomierzem (brak czasu/ chęci, aby poświęcić czas i na spokojnie coś pokazać, wytłumaczyć).” (Lekarski I)

„Praktykant często traktowany jest z przymrużeniem oka podczas odbywania praktyk. Opiekunowie nie poświęcają należytej uwagi na nauczanie młodego studenta co jest zrozumiałe zważywszy na to że co chwila pojawiają się nowi studenci których trzeba wszystkiego uczyć od początku. Uważa się że

to nie należy do obowiązków lekarza/pielęgniarki/ratownika żeby nauczać. Uważam że dobrym pomysłem byłoby organizowanie praktyk przez uczelnię z opłaconym nauczycielem który poświęcił by swój czas i chęci aby KAŻDEGO studenta nauczyć wykonywania czynności opisanych w programie praktyk. W obecnej formie możliwe jest ukończenie studiów bez żadnego doświadczenia praktycznego.” (Lekarski I)

„Praktyki były organizowane przez SKN Medycyny Rodzinnej i niestety były bardzo słabo przygotowane. Byliśmy zostawieni sami sobie i żeby czegokolwiek się nauczyć trzeba było przekonywać lekarzy, jak bardzo nam na tym zależy.” (Lekarski I)

„W szpitalu Praskim:- brak opiekuna praktyk- brak zainteresowania praktykantem” (Lekarski I)

„Wiązałam duże nadzieje z tymi praktykami, ale przydzieleni opiekunowie wykazywali nieszczerólnie zainteresowanie nauczeniem czegoś. Mimo zadawania pytań, odpowiedzi na moje pytania były raczej zdawkowe, bez chęci dogłębnego wytłumaczenia. Najwięcej nauczyłam się od rezydentów i stażystów. W większości jednak musiałam organizować sobie czas samodzielnie.” (Lekarski I)

„Większa część pielęgniarek była negatywnie nastawiona od początku do studentów z lekarskiego, faworyzowane były studentki pielęgniarstwa, mimo wielu chęci i próśb nie mogłam wykonywać wkluć ani zastrzyków. Moje czynności sprowadzały się do stałej pomocy paniom salowym, praktycznie pielęgniarki oddziałowej z nami nie było.” (Lekarski I)

„... Ze strony personelu można było usłyszeć absurdalne komentarze m.in że nie należy patrzeć się lekarzowi na ręce, a naszym miejscem praktyk nie jest sala kliniczna a sterylizacja, co nie ukrywam sprawiało nam przykrość. Dodatkowo występowały nieżyczliwe sytuacje, które w tym momencie pozostawię bez komentarza. Dopiero po zgłoszeniu problemów i uwag opiekunowi praktyk sytuacja uległa poprawie, natomiast wciąż pozostaje poczucie żalu, że można było wykorzystać ten czas znacznie lepiej i efektywniej.” (Higiena stomatologiczna)

„W aptece czułam się jak intruz. Jeżeli byłam tam niepotrzebna to po co mnie przyjęto? Dla dodatkowych pieniędzy z racji umowy z Uczelnią?” (Farmacja)

„Większość wyznaczonych nam zadań nie było zawartych w programie praktyk. Brak cennych rad oraz wyznaczonych zadań faktycznie powiązanych z przyszłym zawodem. Pracownicy nie szanowali studentów. Na kuchni występowała bardzo zła atmosfera, liczne przekleństwa. Bardzo ciężko było znaleźć miejsce na odbycie praktyk w innym szpitalu niż na ul. Lindelya 4.” (Dietetyka)

„...Sposób w jaki pielęgniarki się do nas odnosiły jest wręcz karygodny, nie wspominając o ich podejściu do pacjentów, które również takie było. Z przykrością muszę stwierdzić, że takiego braku kultury i szacunku oraz tonu wiecznie pretensjonalnego do nas praktykantek i pacjentów nigdy nie widziałam. Jedyne, czego się tam nauczyłam to to , jaką pielęgniarką mam nie być.” (Pielęgniarstwo)

„Położne bardzo negatywnie nastawione do studentów, niechętnie do pomocy i nauki. Co gorsza, negatywnie nastawione do wszelkich przejawów inicjatywy własnej. W większości przypadków są niesympatyczne wobec pacjentek, ucząc studentów zasady "sama się nie wrywaj". Brak możliwości uczestniczenia w nocnych dyżurach, gdy często nowym mamom przydałaby się pomoc studentki oraz przy zabiegach.” (Położnictwo)

Pojawiło się także oczekiwanie dotyczące płacenia studentom za pracę wykonywaną podczas praktyk:

„Półroczne praktyki apteczne powinny być płatne. Nie mówię nawet o zarabianiu średniej krajowej, ale jakkolwiek gratyfikacja dla studenta, który pracuje przez pół roku, byłaby pożądana. Świadomość pracy przez tak długi okres czasu bez jakiegokolwiek wynagrodzenia powoduje spadek motywacji i frustrację. Praca w aptece nie jest łatwa. Praca w aptece za darmo jest jeszcze gorsza.” (Farmacja)

4 | Najważniejsze ustalenia

W roku akademickim 2015/2016 przeprowadzona została trzecia edycja ogólnouczelnianej, studenckiej ankiety oceny praktyk, w której wzięło udział 2468 studentów WUM. Ponad 50% respondentów stanowili studenci Wydziału Nauki o Zdrowiu.

Ankietę najliczniej wypełnili studenci kierunku Lekarskiego I WL (ponad 32% wszystkich ankiet) oraz Pielęgniarstwa (blisko 26% ankiet). Studenci kierunków Audiofonologia, Elektroradiologia, Lekarski II oraz studenci Zdrowia Publicznego nie wzięli udziału w badaniu.

Wyniki ankiety są zbliżone do wyników z poprzednich edycji badania. Średnie oceny pozostały na tym samym poziomie lub uległy poprawie. Wyjątek stanowi narastający problem ze znalezieniem miejsca odbywania praktyk. W roku 2015/2016, 18% badanych (w porównaniu z 9% rok wcześniej) zgłosiło ten problem.

Podobnie, jak w poprzednich latach, 98% badanych oceniło praktyki odbyte w Polsce, najczęściej w szpitalach (76%) lub przychodniach (12%).

Zdecydowana większość respondentów (73%) oceniła odbyte praktyki dobrze lub bardzo dobrze. Ogólna ocena praktyk realizowanych przez studentów WUM to czwórka (średnia 4,12 w skali 1-5). Najwyższą ocenę uzyskały praktyki na kierunku Ratownictwo Medyczne (4,47).

W opinii zdecydowanej większości badanych, praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów (86% odpowiedzi „zdecydowanie tak” lub „tak”), odbywały się zgodnie z założonym programem (90%) oraz ułatwiły studentom przygotowanie do zawodu (89%).

Na szczególną uwagę zasługują opinie studentów dotyczące niedostatecznego nadzoru merytorycznego praktyk. Sytuacja w tej kwestii nie uległa zmianie od poprzednich edycji badania. Podobnie, jak w ubiegłych latach, co dziesiąty respondent twierdzi, że podczas praktyk nie uzyskał pomocy ze strony opiekuna praktyk.

Studenci, którzy wzięli udział w badaniu zgłosili blisko 250 wypowiedzi opisowych, z czego większość (79%) to opinie studentów IWL i WNoZ.

Pozytywne komentarze studentów dotyczyły mocnych stron praktyk, w tym pomocnego, otwartego na studentów personelu, który chętnie dzieli się swoją wiedzą ze studentami oraz daje im możliwość rozwoju i zdobycia nowych umiejętności praktycznych.

W swoich wypowiedziach krytycznych studenci zwracali m.in. uwagę na:

- trudności związane ze znalezieniem miejsca praktyk (w szczególności problem ten podkreślali studenci Ratownictwa medycznego),
- konieczność płacenia za możliwość odbycia praktyk w niektórych instytucjach,
- niezgodność praktyk z założonym programem praktyk/studiów, w tym wykonywanie zadań bez posiadania podstawowej wiedzy teoretycznej oraz trudności w dostępie do objętych programem procedur medycznych,
- nieefektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na praktyki i/lub zbyt duży wymiar godzin na realizację praktyk w dotychczasowej formie,
- małą dostępność dla studentów opiekunów praktyk i personelu w miejscu odbywania praktyk, w tym niejasne określenie zakresu odpowiedzialności opiekunów praktyk, słabe zaangażowanie i/lub niewłaściwe podejście personelu do studentów, brak czasu opiekunów/personelu na zajęcie się studentami.